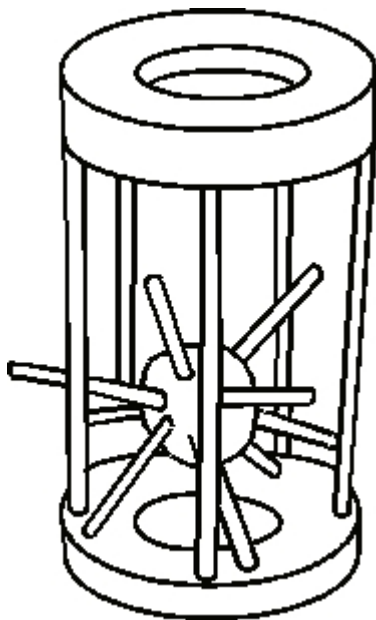

Žižkovské listy

časopis Klubu přátel Žižkova

Pokačování vzpomínek Milý Čvančary

Jaroslav Foglar a já

ZÁHADA HLAVOLAMU

Podle mého mínění - vůbec nejlepší *foglarovku*, v roce 1941 knižně vydanou *Záhadu hlavolamu*, Pepík Vávra vůbec neměl! Marně jsem ji sháněl v knihkupectvích. Byla stejně jako všechny ostatní Foglarovy knihy beznadějně rozebrána! Naštěstí můj spolužák Zdeněk Martina, syn hostinského z Bořivojovy ulice, měl svázanou Záhadu, která od září 1940 vycházela jako vkládaná příloha VI. ročníku *Mladého hlasatele*. Půjčil mi ji a ani netušil, co způsobil.

Prvních dvacet - třicet stránek jsem přelouskal sice se zájmem, ale od 34. strany dále, od setkání Rychlých šípů s kostelníkem od sv. Jakuba, jsem už s knížkou doslova srostl. Jakoby se mnou měla, obrazně řečeno, stejnou vlnovou délku, shodnou krevní skupinu. Hltal jsem ta neuvěřitelná dobrodružství - Stínadla, Vontové, Em, furgon, Jan Tleskač a jeho dílnička, jeho úžasný vynález a kostel sv. Jakuba! Nebo, Hřbitovní chodba a v ní zazděné hroby! To vše mě přímo elektrizovalo. Vždyť v té době jsem se svým tátou - díky jeho konexím - navštívil v podzemí chrámu Panny Marie Vítězné na Malé Straně pražské veřejnosti nepřístupné katakomby s otevřenými rakvemi mumifikovaných karmelitánů. A právě tam, hned na začátku sklepení, jsme spatřili podobnou chodbu, v níž každá zazděná a nápísem opatřená příhrada pro rakve představovala jeden hrob!

Záhada hlavolamu se stala mojí biblí, relikvií, injekcí a vodítkem pro příští týdny a měsíce. S bratrem Františkem, bratrancem Ferdinandem a Vaškem Tobiášem jsem začal hledat kostel sv. Jakuba. Ale ten na Starém Městě pražském vůbec neodpovídal literární podobě. Jen dvě jiné, rovněž staroměstské sakrální stavby, zcela vyhovovaly našim představám. Klášter sv. Anežky poblíž Františku a především zruinovaný kostel sv. Anny na Anenském náměstí. Jenže dovnitř jsme se nedostali a tudíž nemohli vstoupit na podkrovní

plošinu nad zvonicí a případně najít pár listů z *Tleskačova deníku*. Vymyslel jsem ale nejjednodušší způsob. V papírnictví jsem koupil malý notes v černých deskách - jako slovníček. A v klidu domova jsem na první volný list téměř kaligrafickým písmem vepsal: „Jan Tleskač - *Deník*“.

Doslova a do písmene jsem do sešitu opsal veškerý text autorizovaný Tleskačem tak jak jej podávaly stránky 63 až 78 a následně i 121 až 129 knihy, mně zapůjčené Zdeňkem Martinou. Ve snaze, aby *Deník* dostal co největší autenticitu a patinu, vyválel jsem jej v prachu dvorku, umazal a trochu potřhal a pomačkal. A poté, coby corpus delicti, pronesl do školy. Tam shodou okolností o přestávkách jeden ze spolužáků předčítal ostatním na pokračování kapitoly právě ze *Záhady hlavolamu*. A tu najednou - já hrdě prohlásil, že mám *Tleskačův deník*! Úžas přihlížejících i moje radost dlouho netrvaly. Pohotový Karel Urban bleskurychle uchopil *Deník* a z lavice sebral jeden z mých školních sešitů. Porovnal rukopisy a s úšklebkem: „Vždyť je to obojí tvoje - úplně stejné písmo“, promptně odhalil falzifikát. Doma jsem ještě uvažoval o tom, že lidstvo bylo možná ušetřeno značného množství dopravních nehod a katastrof, a to jen díky tomu, že Tleskačův vynález - létací velocipéd - se ztrátou ježka v kleci nerealizoval.

Také mi nedala spát okolnost, že podle *Deníku* měl Tleskač zahynout v sobotu 21. října. Ale v kterém roce? Podle mého výzkumu ve *Věčném kalendáři*, vycházely soboty 21. října na roky 1911, 1916, 1922, 1933. Tuto otázku jsem nikdy nerozluštil...

„Klucí...“ ozvalo se někdy koncem podzimu 1944 ze školních lavic, „víte, že na Staromáku je k dostání *Mladý hlasatel*?“ - „Vážně?“, vyhrkl jsem nadšeně, „cožpak už zase vychází?“ Dostalo se mi odpovědi: „Ale kdež, nevychází. U orloje ale je novinový a časopisecký kiosek, takový mobilní, na kolečkách. Na prkně je kupa starých *Hlasáku*, no a když doneseš pár svých čísel, můžeš si vybrat, vyměnit a odnést stejný počet jakýchkoliv sešitů!“

To bylo něco pro mne. Vzal jsem si doma asi tucet bůhví za co s kluky vyměněných a mnohokrát přečtených sešitů z různých

ročníků *MH* a tramvaj č. 1, tehdy ještě jezdící Celetnou ulicí, přijel ke Staroměstské radnici. Hned vedle orloje jsem sešity odevzdal a mohl si vybrat stejný počet jiných. Proceduru jsem časem několikrát zopakoval a tak stačil přečíst podstatnou část IV. a VI. ročníku. Šťastnou náhodou jsem navíc v antikvariátu Jedličkova knihkupectví v Lutherově (dnes Seifertově) třídě na Žižkově zahlédl a za nastřádané kapesné zakoupil *Když duben přichází*. Mojí první vlastní *foglarovku* v životě!

V posledních letech a měsících okupace jsem svoji energii věnoval co nejméně škole a povinné nedělní docházce do kostela ale naproti tomu co nejvíce návštěvám kin, chlapeckým hrám a zábavně četbě. Nějaký čas jsem se věnoval i xirofilii. Tak jako někteří vrstevníci sbírali poštovní známky nebo zápalkové nálepky, já nasbíral snad několik set rozličných i stejných obalů od holících čepelek. Některé měly opravdu hezká barevná zobrazení, například *Sahara* s beduínem, *Parsi* nebo *Žiletkový král* s portrétem pana Gilleta. Moje xirofilní album se tak zalíbilo jednomu mému spolužákovi, že mi za něj nabídl kompletní, byť nesvázaný V. ročník *Mladého hlasatele*. Na výměnu jsem se zastíranou ochotou přistoupil.

KONEC VÁLKY

U kniháře Fišera, poblíž Perštýnova náměstí, jsem si dal sešity svázat do dvou knih v sytě červených deskách. Šel jsem si pro ně společně s bratrem Františkem a kamarádem Jardou Koubíkem kolem 9,00 hodiny dopolední v sobotu 5. května 1945. Když jsme se vraceli k domovu, občané již tu a tam vyvěšovali československé vlajky. Z vrchu sv. Kříže jsme viděli, že dole z oken policejního komisařství v Lupáčově ulici, již visí nejen naše ale i britská a americká vlajka! A za pouhé dvě či tři hodiny začal již boj o rozhlas...

Z Hlasatelů jsem se však dlouho netěšil. V příštích týdnech jsem vstoupil do obnoveného Junáka. A oba svazky ve zbrusu nových deskách jsem neprozřetelně půjčil jednomu nově přistoupivšímu členovi, jehož jméno ani bydliště jsem neznal. Ten se záhy s rodiči, ale i s mým V. ročníkem *MH* odstěhoval někam do pohraničí!

Za několik dnů poté, co do Prahy přijela Rudá armáda, šel jsem se podívat na Staroměstské náměstí. Radnice a orloj byly v troskách. Na místě kiosku, ve kterém jsem si ještě docela nedávno měnil můj nejoblíbenější časopis, zůstala jen jakási změť ohořelého dřeva...

V trafikách a u pouličních kamelotů prodávajících *Rudé právo*, *Práci*, *Svobodné slovo* a *Květen*, jsem se dotazoval, kdy už zase začne vycházet *Mladý hlasatel*. Dostával jsem stereotypní odpověď: „nesmí vycházet žádný časopis nebo noviny toho jména, pod jakým vycházely za Protektorátu!“. Když jsem namítl, že právě *Hlasatele* Němci zakázali, zůstalo mi odpovědí pouhé pokrčení ramen a v jednom případě stručné sdělení, že nakladatelství Melantrich nedostalo povolení k vydávání časopisu pro mládež.

Co jsem měl dělat? Vypůjčoval jsem si od kamarádů starší *foglarovky*, četl i jiné autory a díval se na filmy.

Jakožto skaut, i když téměř ještě vlče, jsem začal odebírat časopis *Junák*. A k mé veliké radosti jsem nejen seznal, že fotografie na titulních stranách pořídil stejný reportér Sláva Štochl jehož snímky jsem si pamatoval už z *Hlasatelů*, ale především, že odpovědným redaktorem není nikdo jiný než Jaroslav Foglar! Ten zároveň vedl čtenářské kluby a zveřejňoval na pokračování román *Devadesátka pokračuje*, Kromě toho s kreslířem dr. Janem Fischerem uváděl seriál *Medvědí družina*.

ČTENÁŘSKÉ NADĚJE

Jaké bylo moje překvapení, když se na zadní straně 14. čísla *Junáka* (ze 7.3.1946), poprvé po pěti letech, opět dostalo na veřejnost Bratrstvo kočičí pracky a slibný Tloušťtíkův výrok, že „kde je BKP - tam jsou i Rychlé šípy!“. Zpráva v 16. čísle *Junáka*, že J. Foglar přechází do časopisu *Vpřed*, mi vlastně ani nevadila, protože *Vpřed* jsem odebíral již předtím a *Junáka* jsem ani po personální změně v redakci nepřestal kupovat.

Dosud nevýrazný *Vpřed* příchodem Jaroslava Foglara - Jestřába a dr. Karla Bureše oživil jako po transfúzi. Vrátily se čtenářské kluby, *Bobří hráz* i *Devadesátka (později)* a především Foglarovy a Fischerovy *Rychlé šípy*. A také poslední povídky Otakara Batličky, o kterém jsme se dozvěděli, že jako pravý vlastenec a odbojář byl v únoru 1942 v nacistickém koncentráku zavražděn. A když od září 1946 ve druhém ročníku *Vpředu* začala jako vkládaná příloha vycházet *Stínadla se bouří*, nabyl jsem dojmu, že klukovský a chlapecký boj dobře se zlem se ubírá správným směrem.

Opět mě vzrušovala atmosféra starobylých průchodů, křivolakých uliček, dvorků a tajemných zákoutí. Prožíval jsem pocity, které mi - bohužel - nedaly knihy jiných autorů. Snad to bylo i tím, že rodiče mě vychovávali ve stejném duchu, jakým se vyznačovali i Foglarovi kladní hrdinové. K poctivosti, pracovitosti a dodržování daných slibů, k lásce k vlasti, přírodě a ke kulturním hodnotám.

Stejně jako jsem v *Mladém hlasateli* nebral na vědomí tehdy aktuální a vyššími orgány nařízená válečná zpravodajství a události spojené s existencí Protektorátu, přecházel jsem tu a tam i ve *Vpředu* články líčící sovětské zřízení jen v růžových barvách. Docházelo mi, že je to úlitba, nutná k dalšímu chodu našeho oblíbeného časopisu. A o tom, že *Vpřed* oblíbeným a úspěšným byl, svědčí okolnost, že jenom v naší školní třídě jej odebírala řada chlapců a tudíž tvrzení, že *Vpřed* vychází v nákladu kolem 200 000 výtisků (stejný náklad měl v r. 1941 i *Mladý hlasatel*), bylo pravdivé.

F.Č.K. *JELENI* – 8.246

Klub Rychlých šípů se i nadále stával mým vzorem. Nehybné Fischerovy kresby přímo oživaly v mojí fantazii a navazovaly na sebe tak, jak jsem byl zvyklý vnímat filmové záběry v biografu. Sledovat řadu po sobě jdoucích záběrů do ucelené sekvence. Jen si myslím, že J. Foglar měl naše ideální chlapce navždy ponechat na věkové hranici 14 - 15 roků a neměl dát například Rychlonožku do učení zámečnickem. O účasti Rychlých šípů na Stavbě (socialistické) mládeže už ani nemluvě. Protože čtenářský klub *Vpředu* musel mít minimálně čtyři členy a nás: já, můj bráška Franta, bratránek Ferda a spolužák Karel Urban bylo stejně tolik a všichni jsme cítili být osloveni Foglarovou vypravěčskou dovedností, založili jsme koncem října 1947 F.Č.K. *Jeleni*.

5. listopadu jsme dostali z redakce leták - členské legitimace a sdělení, že jsme od 4. 11. zaregistrováni pod číslem 8.246.

Naše činnost sestávala ze společných výprav do okolí Žižkova, krátkých cyklistických zájezdů, lovu bobříků, návštěv biografů a docházek do plaveckého bazénu ve Vinohradské sokolovně. A také z cest do administrace *Vpředu* v Panské ulici, či do redakce v ulici Krakovské.

11. listopadu 1947 jsme v redakci obdrželi odznaky, tzv. *Žluté kvítky*. A ten samý den jsem poprvé v životě viděl na vlastní oči Jaroslava Foglara a požádal jej o podpis do jedné z jeho knih.

KONEC POHODY

O tom, že tehdy již jako čtrnáctiletý příslušník organizace Junák, člen čtenářského klubu *Jelenů*, divák především amerických filmů a milovník nejoblíbenějších časopisů, brzy skončím, jsem neměl tušení. Nedošlo mi to ani 21. února 1948, v den komunistické manifestace na Staroměstském náměstí. Ten den (jaká náhoda, viz. 5. 5. 1945) jsem si šel opět ke knihaři Fišerovi, tentokrát pro svázaný IV. ročník *MH* a 29. ročník *Junáka*.

Od té doby poměry přitvrdily...

Jen za pár měsíců poté, byl koncem června 1948 Jaroslav Foglar - Jestřáb z redakce *Vpředu* odvolán! To v praxi znamenalo totální změnu náplně a rychlou degeneraci *Vpředu*. Samozřejmě i konec *Rychlých šípů* a bezmála 13.000 čtenářských klubů.

V dalších letech jsem si občas rád prolistoval své staré milé časopisy, přečetl znovu některou omšelou *foglarovku* a přemítal, kolik asi nových, navždy neuskutečněných a neznámých příhod *Rychlých šípů* mohlo být ještě napsáno a Janem Fischerem nakresleno, kdyby Jaroslav Foglar nebyl násilně zastaven uprostřed tvůrčího rozkvětu.

NOVÁ OČEKÁVÁNÍ

Jaroslav Foglar byl jako spisovatel umlčen plných patnáct roků! Až na naléhání Petra Sadeckého a dalších čtenářů, časopis *Zlatý máj* na jaře 1964 - tři roky po smrti dr. Jana Fischera, otevřel diskusi, má-li Foglar vůbec ještě co říci v současné době.

Zpočátku převažovaly názory, že jeho příběhy jsou již přežilé a zastaralé, hovořící jazykem předválečné generace. Jakýsi František Továrek dokonce tvrdil (*ZM* 10/1964): „*Rychlé šípy* pod lavicemi nekolují, bobříci se neloví a jméno Foglar děti vůbec neznají. Foglar neznamená nic. Jen pro generaci otců je mlhavou vzpomínkou. Máme na milión pionýrů.“

Vlastislav Toman šel ještě dál: „Promluvit by měl především Foglar. A nikoliv vzpomínkami na minulost, ale dobrou současnou foglarovkou! Vzorem se dětem stali hrdinové dneška - sovětští kosmonauté, komunisté a poskytují jim dostatek dobrodružství a romantiky.“

Našli se však i čtenáři - oponenti, kteří se oficiálními kruhy zavrženého spisovatele zastali: „Foglar nebyl exotický, byl současný a český, jeho hrdinové byli prostí chlapi se svými každodenními dobrodružstvími dotvořenými autorem. Proto měli takový ohlas. Foglar uměl upoutat, dát mladým směr, širokou škálu činností.“ Jiří Bezrouk: „Knihy J. Foglara nepatří minulosti ale naopak, budou mít co říci dětem dnešním i dětem budoucnosti...“

Ani já nemohl mlčet. Stejně jako další sympatizanti, poslal jsem příspěvek, který byl otištěn v čísle 10/1964 *Zlatého máje*. Zda naše snahy pomohly - těžko říci. Největší Jestřábovi odpůrci - soudruzi Antonín Himl, Václav Stejskal a Zdeněk Vavřík, nespali. Od zásvitu naděje na jaře a v létě 1968 neuplynuly ani dva roky a tisk Foglarových nových knih a reedicí postihla opět klatba. Nesměly se objevit ani ve veřejných knihovnách ani antikvariátech. Stejně tak z obrazovek zmizel televizní seriál *Záhada hlavolamu* režiséra Hynka Bočana. Síly zla a temnot opět slavily triumfy. Vrátily se metody, k nimž by se nesnížilo ani *Bratrstvo kočičí pracky*.

POROZUMĚNÍ

5. července 1978 jsem s manželkou jel naším automobilem do práce. Na Vinohradech byl náš vůz bezohledným a dopravní předpisy nedodržujícím řidičem nákladního auta doslova rozdrčen. Když jsem se dozvěděl, že těžce zraněná manželka v nemocnici přežije, napsal jsem 16.7. dopis Jestřábovi. Uvedl jsem, že moje současná situace mi připomíná osud Pierra Richeta, tak jak jej ve 30. čísle druhého ročníku *Vpředu* ve článku *Nevzdávej se!* a pod pseudonymem Dug Savigan podal on sám - Foglar! Povzbuzující odpověď nesla datum 22. července 1978.

Prostřednictvím mého bratra Jaroslava - „Jáčka“, se mi splnil sen. Společně s ním jsem 27. února 1982 mohl osobně navštívit pětasedmdesátiletého Jaroslava Foglara v jeho žižkovském bytě v Křišřanově ulici, kam se přestěhoval z vinohradské Korunní třídy, kde předtím žil v letech 1914 - 1978.

Když jsem Foglarovi ukázal registrační list našeho čtenářského klubu *Jeleni*, pohlédl oknem někam vzhůru, jakoby se krátce zasníl a pak hlasem se směsí piety, sentimentality a v tiché radosti řekl: „Ach - osm tisíc dvěstě čtyřicet šest...“.

Naposledy jsem osobně viděl a slyšel „svého“, oběma totalitními režimy pronásledovaného spisovatele dne 19. února 1987 v přeplněném sále klubu Na Petynce v Praze - Břevnově, kde můj bratr Jaroslav uspořádal poloilegální premiéru svého dokumentárního filmu *Jestřáb*.

EPILOG

S největším uspokojením jsem po Listopadu 1989 zaregistroval fakt, že Jaroslav Foglar po téměř čtyřicetiletém (!) omezení a zákazech mohl konečně svobodně promluvit. Že jeho literární tvorba dostala zelenou - i když na začátku úbytku autorových fyzických sil a jeho vysokého věku.

Přesto - na rozdíl od Otakara Batličky, dr. Jana Fischera a Bohumila Konečného - Bimby, se dožil plné rehabilitace a zaslouženého celonárodního uznání.

To vše jsem si uvědomoval na jaře 1997, kdy jsem ležel nehybný, dočasně ochrnutý ve Fakultní Thomayerově nemocnici v Krči. Věděl jsem, že autor mých nejoblíbenějších chlapeckých románů je také dlouhodobě hospitalizován, shodou okolností dokonce ve stejném nemocničním areálu. I když jsme se nemohli setkat, radoval jsem se v duchu, že on, na rozdíl ode mne, je schopen alespoň odejít po svých nohou na besedy se čtenáři.

Když později jsem už mohl stát na vlastních nohou, přišel jsem opět do Foglarovy blízkosti. Odpoledne 2. ledna 1999, když on ležel nehybný - bohužel už navždy...

Toto vyprávění nemohu zakončit jinak než takto:

„Jaroslave Foglare - Jestřábe! Vaší zásluhou se moje dětství a chlapectví stalo duševně bohatším. Rozšířil jste můj obzor o kouzelný svět městských ulic a dvorků, předměstských kopců a údolí, zalesněných přírodních scenérií prozářených Sluncem či studeným svitem Měsíce a přikrytých sněhem nebo hebkým mechem. Seznámil jste mne s podmanivou *Písní úplňku* a s mnoha téměř skutečnými chlapci, ke kterým jsem se rád vracel a k nimž jsem s obdivem shlížel a snažil se je napodobovat. Děkuji, opravdu mnohokrát děkuji za vše.

Váš Miroslav ČVANČARA

ME

V č.55 ŽL jsme se rozloučili s vyprávěním o Křížové výpravě proti Praze v předvečer bitvy.

Vrch Vítkov II

také Vítkova hora, Žižkaperk
a jak to tenkrát s tou bitvou na Vítkově bylo.

(P.Kallista)

BITVA.

Praha, po příchodu husitských vojsk ze všech stran, mohla postavit do boje cca 9.000 bojovníků. Na straně křížové výpravy se hovoří o cca 20.000 mužích. Obě strany bylo třeba zajistit proviantem, což na straně Pražských, slušně zásobených a s dosud otevřeným přístupem z venkova těsně před žněmi, bylo mnohem lehčí. Zásobit 20.000 bojovníků potravou a téměř stejné množství koní pící, byl hodně obtížný úkol, který Zikmundovi limitoval i dobu obléhání Prahy. Velení nad celou výpravou měl zkušený kondotier, rytíř Dračího řádu, Ital Pippo Spano z Ozory, zvaný v Čechách Pipa Vlach.

Nad Prahou se týčily dva hrady - na jihu Vyšehrad, na severozápadě Hrad Pražský.

Před vlastní bitvou byly Vyšehrad i Pražský hrad v Zikmundových rukou. Na Vyšehradě byla věrná královská posádka, kdežto Pražský hrad, původně v rukou Pražanů, přešel zradou Čenka z Vartemberka k Zikmundovi. Ještě týž den se ale Pražané téměř úspěšně pokusili Pražský hrad znovu dobýt ale nakonec od přímého útoku ustoupili a hrad nadále pouze obléhali a ostřelovali z prostoru vypáleného Strahovského kláštera. Situace na Pražském hradu byla přímo zoufalá, protože tam nezůstaly vůbec žádné zásoby potravin a tak obránci museli porážet koně. Vzhledem k situaci odtud tajně prchlo k nepříteli mnoho lidí. Zikmund, který Pražský hrad nutně potřeboval, napadnul s částí Vyšehradské posádky příkop pod Vyšehradem a totálně devastoval Podskalí včetně dvou kostelů. To pochopitelně upoutalo pozornost Pražanů natolik, že druhá část Vyšehradských prošla potají obloukem až k Bruskové bráně na Hradčanech, odkud zahнала stráž Pražanů a dodala kolegům z Pražského hradu alespoň minimální zásoby

jídla a zřejmě i chybějící střelný prach pro děla posádky. Rozhodující průlom blokády Hradu se Zikmundovi podařil 12. července. Klamným útokem vylákal husitské síly k šarvátce před Strahovem a současně nepozorován, kryt úbočím vrchu nad Střešovicemi, přivezl mnoho vozů s potřebným proviantem. V té chvíli Pražané nahlédli, že další obléhání Hradu nemá smysl a Pražané, Táboři a ostatní Husité zničili vše, co na Malé Straně ještě zůstávalo stát, zajistili předmostí a definitivně se stáhli na Staré a Nové Město pražské.

Vojska Zikmundova ležela kolem Prahy ve čtyřech leženích:

- naproti Pražskému hradu, za Jelením příkopem, se utábořilo jádro Zikmundovy Svídnické výpravy - Uhři a spolu s nimi Slezané a čeští a moravští katolíci,
- na Letenské pláni rozbili ležení křížáci porýnští a jihoněmečtí,
- poblíž vsí Holešovice a Bubny, tedy někde kolem dnešního Strossmayerova náměstí, byli Rakušané,
- v sousedství Královské obory se usadila vojska z Míšeňska a Durynska.

Když se zpětně zamýšlíme nad Zikmundovým postupem, vynořuje se otázka, proč Prahu neostřeloval děly z Letenské pláně. Historik Petr Čornej mezi možnými důvody uvádí skutečnost, že Zikmund jednak artilerii moc nevěřil, navíc, děla z Kutné Hory nedorazila. A děl z Pražského hradu se posádka nehodlala vzdát. Ostatně, je zřejmé, že Prahu zpusťošit nechtěl, nehodlal si devastací Prahy znepřátelit českou katolickou šlechtu. Ano, o váhání a taktizování Zikmunda už tady zmínka padla.

Je 11. července a stále nedochází k očekávanému útoku na město, nemluvíme-li o drobných šarvátkách. Také pokus protrhnout jez a zapálit mlýny v prostoru dnešního nábřeží na Františku se nevydařil... Události nabraly spád až další den, tedy 12. července, kdy Zikmund vyslal uherské sbory k troskám před rokem vypáleného kartuziánského kláštera na území dnešního Smíchova. Moment překvapení byl dokonalý, uherská lehká jízda byla v překvapování protivníků nepřekonatelná. V autentickém listu markraběte Míšeňského je psáno: „*řečených kacírů přitom zabili*

více než sto a zajali 156 žen, které měly vlasy zastřížené jako muži a byly opásány meči a kameny v rukou, kalhoty a holinky měly, část jich byla upálena“. Zajímavé ale je, že nejlépe informovaný kronikář Vavřinec z Březové o této šarvátce nic nepíše, stručná zmínka je jen ve Starých rukopisech Českých.

Závažnější ale byly události následujícího dne.

Kronikář Vavřinec z Březové píše, že 13. července část křižácké jízdy přebrodila Vltavu a pokusila se ze Špitálského pole zaútočit proti Poříčí. Zburcovaní Pražané provedli narychlo improvizovaný výpad a protiútok, přičemž první neorganizovaná vlna byla zčásti rozprášena a zbytek před přesilou ustoupil, spíš uprchl a teprve ukázněné posily přivodily zvrát a zahnalý křižáky zpět za Vltavu. Podstatná je otázka proč? Jaký měla tato šarvátka smysl? Na první pohled to byla hrubá strategická chyba křižáků, protože tím předem prozrazovali směr dalšího náporu. Jenže nápor ani jinudy vést nešlo, obcházet Prahu od jihu pod ochranou Vyšehradu nebo provizorního opevnění na Zbraslavi by bylo příliš zdlouhavé. A proč obránci opouštěli bezpečí za hradbami a podnikali výpad, zvláště v okamžiku, kdy ještě vůbec neznali skutečnou sílu nepřítele? Byla to pouhá nedočkavost po dlouhé době klidu? Nebo byli Husiti něčím vyprovokováni, že nemohli jen nečinně čekat? Chtěli je snad křižáci vylákat ven záměrně? Mnoho otázek na které odpovědi neznáme.

V neděli 14. července zvonily pražské zvony o sto šest. Nikoliv že byla neděle ale zvonily k mobilizaci. Špitálské pole se postupně zaplňovalo pestrobarevným křižáckým vojskem. Jenže to podstatné, co se zrovna dělo, zůstávalo očím stálých i dočasných obyvatel města skryto.

Míšeňský zemský hejtman Heinrich z Isenburku a jeho oddíl, složený z několika stovek míšeňských i rakouských bojovníků, přebrodil ve vsí tichosti u Libně řeku. Za zády křižáků, kteří stáli na Špitálském poli v bezpečné vzdálenosti od pražských hradeb, stoupali jeho koně s jezdci nahoru pozvolnou strání, aby od východu zaútočili na opevnění na Vítkově hoře. Ocitli se u vinice Ohrada a nic už jim nebránilo rozjet se přímo proti Žižkovu opevnění. Drtivý nápor oplechovaných křižáků ale

tlumil jak úzký hřeben Vítkovy hory, tak i vybudované příkopy, které ale byly spíše překážkou pro koně.

Přestože nedělní odpoledne pokročilo, slunce pálilo pořád stejně. Nekonečné houfy křížáků se brodily přes Vltavu, zaplavovaly Špitálské pole a hrozilo, že proniknou do města. Od západu, na obou mosteckých věžích, pozorovali husité jak nepřátelský oddíl sestupuje z Pražského hradu a přes poničenou Malou Stranu míří k Saskému domu, ke Karlovu mostu.

Zbývá už jen Vyšehrad - pokud udeří i Vyšehradští, bude se muset Praha bránit na více místech najednou. Ale přestože jsou přibližně čtyři hodiny odpoledne neudeřili ani Vyšehradští ani oddíl z Pražského hradu. Ale ani proti všem očekáváním se proti hradbám Prahy nerozjeli shromáždění jezdcí na Špitálském poli.

V tu dobu už dorazilo čelo jezdců Heinricha z Isenburku k Žižkovým srubům. Na hřbetu kopce se ale vedle sebe vměstnalo jen několik jezdců a k prvnímu příkopu vjížděli jako do trychtýře, takže koně se před tou nenadálou překážkou začali vzpínat. Zezadu se ale na ně tlačí další a další a v tu chvíli je husité zasypali kamením a šipkami. Na okamžik nastal zmatek, který ale netrval dlouho. Někteří křížáci seskočili s koní a bez ohledu na kameny zdolali pěšky první i druhý příkop a za nimi se hned vydávají další. Mezi nimi se bil i Heinrich z Isenburku do chvíle, než utrpěl smrtelné zranění. V krátké chvíli zazněl nad třetím příkopem před nízkou zdí vítězný křížácký pokřik. Útočníci začali šplhat na zídku a dobývat se přímo na území pevnůstky. Dvě ženy s jednou dívkou a asi šestadvaceti muži usilovně bránili svoje postavení protože neměli jinou volbu než vydržet. I sám Žižka spěchal na kritické místo kudy začali pronikat nepřátelé. Pozici bylo třeba udržet dokud nedorazí posily z Prahy. Žižka ještě před bitvou poslal do města posla se žádostí o pomoc. Praha se ale zatím zajímala hlavně o Špitálské pole a předmostí na Malé straně a také hlídala Vyšehrad. Teprve po drahné době si pražané povšimli urputného zápasu na Vítkově, kde situace již byla kritická a sám Žižka se ocital v rukou Míšňanů, kteří ho chtěli dostat živého a snažili se ho stáhnout z hradby dolů. V té chvíli zasáhli cepníci a vytrhli jej z rukou nepřátel. Odpor Husitů ale pozvolna slábnul. V Praze

hejtmani konečně pochopili záměry nepřátel a také i Žižkův posel dorazil do města.

Z Horské brány rychle vyrazil oddíl padesáti střelců a dalších mnoha cepníků v čele s knězem, který držel na tyči zavěšenou schránu se svátostí oltářní. Rozvinuli se pod jižní stranou vrchu a stoupali hustou zelení keřů a porostů nahoru. Okamžitě napadli jezdce a tlačili je od jižního okraje vrcholu kopce k severnímu svahu. Za první řadou se vynořovali další a další a křížáci nedokázali vůbec zjistit, co se to vlastně děje, kdo je tlačí k příkrému severnímu srázu. Teprve po chvíli jim došlo, že je z boku napadl silný husitský sbor. Většina jezdců propadla panice, protože teď jim šlo o záchranu holého života. Ústup se okamžitě změnil v úprk z dosahu husitských střelců, sudlic a cepů. Mnozí ztratili orientaci a doplatili na neznalost terénu - na severním srázu se zřítily. Debakl byl ještě umocněný tím, že křížáci prchající z Vítkovy hory s sebou strhli i sbory čekající na Špitálském poli. Těm vpadli do boku Pražané a způsobili jim značné ztráty. Během hodiny jich prý padlo podle jedné zprávy 300, podle jiné 500, mnoho bylo zraněných a odnesených do ležení králova. Mnoho jezdců, netrpělivých u brodu, se mimo něj utopilo.

To všechno pozoroval Zikmund z Letné a chvíle vzteku se u něj střídaly s pláčem. Raději odejel z Letné zpátky na Hrad aby nebyl na očích. V ten nedělní podvečer se v Praze slavilo a na Vítkově hoře odnášeli vítězové pobité křížáky, svlékali mrtvé z oděvů a zabavovali jejich zbraně i zbroj. Nahá těla položili k příkopu a zapálili, kosti pak skončily ve společném hrobě. Nešťastníky, kteří se zabili pádem ze severního srázu, pohltila jáma, narychlo vykopaná na Špitálském poli.

Následující den dal Jan Žižka opravit a dokončit opevnění na Vítkově hoře, jak o tom píše Vavřinec z Březové: „Hned nazítří hejtman Žižka, svolav z Prahy množství žen, dívek a lidu světského, velmi silně ohradil tvrz řečenou četnými většími a hlubšími příkopy, zdmi a dřevěnými sruby“.

Teď také začala být tvrz - tedy již nikoliv srub, osazována i děly a praky, jak lehkými pro vlastní obranu, tak těžkými na ostřelování pláně na Špitálském poli.

PO BITVĚ

Každý si po bitvě krátil čas jak uměl. Husité horlivě budovali pevnost na Vítkově hoře, táborské sestry s Václavem Korandou v čele plenily pražské kostely a mistři pražské university se teoreticky připravovali na jednání se zástupci římské církve, k nimž po mnoha obstrukcích ze Zikmundovy strany došlo až 25. července na Malé Straně. Jejich hlavním, byť ne zamýšleným výsledkem, byla formulace Čtyř pražských artikulů, které se následně staly ideovým základem husitství.

Udatní křížáctí bojovníci se pustili do pustošení vesnic a tvrzí v okolí Prahy, avšak samozřejmě jen na bezpečném levém břehu Vltavy. Kdo před nimi nestačil utéct, ať husita nebo katolík, byl bez milosti upálen. 19. července začala první část křížové výpravy balit své ležení a aby opuštěný materiál nepadl do rukou nepříteli, byl zapálen. Požár se, prý díky silnému větru, vymkl kontrole a shořela tak i řada stanů dalších. 22. července si husité, rozrušení zprávami o křížáckém řádění na venkově, vynutili na obou pražských radnicích vydání zajatců a před očima protivníka jich 16 upálili v sudech.

Smysluplně využil čas jen císař Zikmund. Nechal se 28. července ve Svatovítské katedrále korunovat za krále českého. Ale protože za dané situace nemohl dodržet všechny předpisy korunovačního řádu, zanechaného Karlem IV., mohli jeho odpůrci právoplatnost této korunovace v budoucnu neustále zpochybňovat. Čerstvě korunovaný král pak zrekvíroval veškeré poklady Svatovítské katedrály i kláštera sv. Jiří a vzácná díla zlatnického umění předchozích staletí nechal roztlouct a roztavit. Z výtěžku Zikmund alespoň částečně vyplatil žold účastníkům výpravy a 30. července odjíždí i zbytek křížového tažení. Pražskou kotlinu opět zahalil dým z hořících opuštěných stanů. Zikmundovy posádky zůstaly jen na Pražském hradě a Vyšehradě. Král sám se až do 4. října zdržel v Kutné Hoře a většina jeho vojska opouštěla Čechy s krajním roztrpčením.

A tak skutečným vítězem na Vítkově hoře a tedy i nad celou křížovou výpravou byli Pražané, na které císař Zikmund ve skutečnosti ani nezaútočil. Pražané, kteří zachránili Žižku a jeho spolubojovníky na Vítkově hoře před stonásobnou přesilou.